

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 268/2010-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júna 2010 predbežne prerokoval sťažnosť Š. Č., K., zastúpeného advokátom JUDr. M. K., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Krajským súdom v Žiline pod sp. zn. 5 NcC 5/2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Š. Č. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. mája 2010 osobne do podateľne doručená sťažnosť Š. Č., K. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

v konaní vedenom Krajským súdom v Žiline (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 5 NcC 5/2010.

Zo sťažnosti vyplýva, že na Okresnom súde Námestovo (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 2 C 289/2008 vedie súdny spor žalobkyne A. G. (ďalej len „žalobkyňa“) proti sťažovateľovi ako žalovanému o neplatnosť právnych úkonov a o nariadenie predbežného opatrenia. Sťažovateľ 1. decembra 2009 podal námietku zaujatosti proti konajúcemu sudcovi JUDr. M. J. (ďalej len „zákonný sudca“), ako aj proti všetkým sudcom okresného súdu. V námietke uviedol, že už v minulosti veci prerokovávané okresným súdom boli nesprávne posúdené, keď sťažovateľovi bolo napríklad pojednávajúcim sudcom neprávom zabránené nakladať so svojím majetkom, pričom pojednávajúci sudca nebral na vedomie sťažovateľove návrhy, čím mu bola spôsobená škoda. Zákonný sudca je známy a príbuzný pánovi O., ktorého matka je rodená J. To znamená, že zákoný sudca je známy a príbuzný aj Š. O., ktorá je sestrou žalobkyne. V námietke ďalej uvádzal, že zapisovateľka zákonného sudcu je sesternicou M. K., ktorý sťažovateľa roky „*tahá po súdoch*“. Medzi okresným súdom, zákonným sudcom a žalobkyňou je rodinný a kamarátsky vzťah a zjavná náklonnosť, čo bráni objektívnemu postupu a posúdeniu veci. Podľa sťažovateľa okresný súd už v minulosti nebol nestranný a jeho návrhy ignoroval. Preto navrhol, aby bola vec prerokovaná Okresným súdom Žilina. Zákoný sudca sa k vznesenej námietke zaujatosti vyjadril tak, že sťažovateľa nepozná, neprišiel s ním do kontaktu, a to aj napriek tomu, že v senáte 2 C sa vedú viaceré konania, v ktorých je sťažovateľ účastníkom. Ako právnik bol zamestnaný vo viacerých organizáciách, resp. úradoch a prichádzal do styku s rôznymi ľuďmi, s ktorými sa pozná či zdraví. Táto skutočnosť však nemôže podľa neho automaticky zakladať zaujatosť v prerokovávaných veciach. Je však pravdou, že sa osobne pozná s pánom O. z činnosti v A. N., pričom matka pána O. bola vzdialenou príbuznou jeho otca. V konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 289/2008 sa proti účastníkom konania necíti byť zaujatý, ale súhlasí, aby bol vylúčený z prerokovania veci, keďže sťažovateľ má pochybnosť o jeho nezávislom rozhodovaní. Ostatní sudcovia okresného súdu zhodne uviedli, že sa vo veci necítia byť zaujatí, účastníkov konania osobne nepoznajú a nemajú žiaden pomer k prerokovávanej veci.

Uznesením krajského súdu č. k. 5 NcC 5/2010-265 z 23. februára 2010 sa rozhodlo, že žiaden zo sudcov okresného súdu nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 2 C 289/2008. Krajský súd sa obmedzil na všeobecné a strohé skonštatovanie, že nezistil zákonné dôvody na vylúčenie, či už zákonného sudcu, ale ani ostatných sudcov okresného súdu. Nezaoberal sa skutočnosťou, že zákonný sudca výslovne súhlasil, aby bol vylúčený z prerokovania veci, keďže sťažovateľ má pochybnosť o jeho nezávislom rozhodovaní. Uznesenie krajského súdu je tak navyše aj nepreskúmateľné, lebo nie je náležité a dostatočne odôvodnené.

Podľa názoru sťažovateľa uznesením krajského súdu došlo k porušeniu označených článkov ústavy a dohovoru. Krajský súd nijako neodôvodnil, prečo považoval tvrdenia zákonného sudcu a ostatných sudcov za hodnovernejšie ako vyjadrenie sťažovateľa, čo zakladá nepreskúmateľnosť uznesenia. Krajský súd posudzoval námietku zaujatosti výlučne zo subjektívneho hľadiska, teda skúmal iba okolnosť, či existuje presvedčenie zákonného sudcu, že je vo vzťahu k účastníkovi konania zaujatý. Nevzal do úvahy skutočnosti vyplývajúce z ústavného princípu garantujúceho nestrannosť sudcu z objektívneho hľadiska. Dôvodom na vylúčenie sudcu v zmysle objektívneho hľadiska nestrannosti je totiž už samotná pochybnosť o tom, že status sudcu v určitej pozícii môže vyvolať pochybnosť niektorého z účastníkov konania. Skutočnosť, že sa samotný zákonný sudca vyjadril o (ne)zaujatosti, ešte neznamená, že aj objektívne je garantom nestranného sudcu. Skutočnosť, či je zákonný sudca nestranný, bol krajský súd povinný skúmať z hľadiska ústavného princípu nestrannosti sudcu z objektívneho hľadiska. Tento princíp však nezohľadnil. Podstatou námietky sťažovateľa bola skutočnosť, že existuje dôvodné podozrenie, že zákonný sudca je v rodinnom či priateľskom vzťahu k žalobkyni, resp. k jej blízkym príbuzným. Zákonný sudca svojím správaním, ako aj výslovným súhlasom s vylúčením z rozhodovania dal najavo svoje rozhodnutie vec nepojednávať a nerozhodovať. Urobil tak preto, aby sa zachovalo právo účastníka konania na nezávislý a nestranný súd. Krajský súd rozhodujúci o námietke zjavne porušil princíp nestrannosti sudcu, lebo vopred daný súhlas a postoj zákonného sudcu nerešpektoval, dokonca ho ani nereflektoval. Z uvedených dôvodov uznesenie krajského súdu nepresvedčilo sťažovateľa o tom, že došlo k spravodlivému a náležite odôvodnenému rozhodnutiu o jeho námietke

zaujatosti. Práve naopak, uznesenie len zvýšilo jeho nedôveru a neistotu v schopnosť všeobecného súdu zabezpečiť spravodlivý a nestranný súdny proces.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 5 NcC 5/2010 s tým, aby bolo uznesenie z 23. februára 2010 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež, aby ústavný súd zakázal krajskému súdu pokračovať v porušovaní označených práv sťažovateľa. Domáha sa priznania finančného zadosťučinenia vo výške 2 000 €, ako aj náhrady trov konania.

Z uznesenia krajského súdu č. k. 5 NcC 5/2010-265 z 23. februára 2010 vyplýva, že ním bolo vyslovené, že sudcovia okresného súdu nie sú vylúčení z prerokovania a rozhodovania vecí vedenej okresným súdom pod sp. zn. 2 C 289/2008. Zákonný sudca sa po vznesenej námietke zaujatosti vyjadril tak, že sťažovateľa nepozná, neprišiel s ním do kontaktu, a to aj napriek tomu, že v senáte 2 C sa vedú viaceré konania, v ktorých sťažovateľ vystupuje, či na strane navrhovateľa alebo odporcu. Nevie, kto je jeho príbuzný a v akom príbuzenskom vzťahu. O týchto skutočnostiach sa dozvedel až zo súdnych spisov a z nespočetných vyjadrení a námietok sťažovateľa, v ktorých tento popisuje svoje príbuzenstvo, jeho vzťahy k rodine, k orgánom obce a následne spojenie zákonného sudcu s týmito osobami v snahe sťažovateľa poškodiť. Zákonný sudca ďalej uviedol, že ako právnik pracoval vo viacerých organizáciách, resp. úradoch a prichádzal do styku s rôznymi ľuďmi, s ktorými sa pozná, resp. s ktorými sa zdraví. Táto skutočnosť nemôže automaticky zakladať jeho zaujatosť. Je pravdou, že sa osobne pozná s pánom O. z činnosti v A. N., kde robil majstra, a jeho matka bola vzdialenou príbuznou otca zákonného sudcu. Necíti sa voči účastníkom konania zaujatý. Súhlasí s tým, aby bol vylúčený z prerokovania a rozhodovania vecí, keďže sťažovateľ má pochybnosť o jeho nezávislom rozhodovaní. Ostatní sudcovia okresného súdu zhodne uviedli, že sa necítia byť zaujatí, účastníkov konania osobne nepoznajú a nemajú žiaden pomer k veci. Podľa názoru krajského súdu zákonná úprava uvedená v § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku vychádza z predpokladu, že len nezaujatý sudca, ktorý nie je v žiadnom osobnom vzťahu k účastníkom alebo k ich zástupcom a ktorý nie je nijako osobne zainteresovaný na

výsledku konania, poskytuje potrebné záruky spravodlivého rozhodovania. V danej veci sťažovateľ navrhuje vylúčiť všetkých sudcov okresného súdu. Súdna judikatúra vyžaduje, že ak účastník občianskeho súdneho konania navrhuje vylúčiť všetkých sudcov, musí o každom z nich uviesť konkrétne skutočnosti, pre ktoré má byť ten-ktorý sudca vylúčený. Hodnotiac tvrdenie sťažovateľa a vyjadrenia jednotlivých sudcov okresného súdu krajský súd nezistil zákonné dôvody ani na vylúčenie zákonného sudcu, ale ani ostatných sudcov okresného súdu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Podstatou sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého krajský súd posudzoval námietku zaujatosti len zo subjektívneho pohľadu. Okrem toho jeho uznesenie nie je náležite zdôvodnené.

Požiadavka nestrannosti súdu vyplýva tak z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti. V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú nadväzuje aj

judikatúra ústavného súdu, sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívne chápanie nestrannosti je posudzovaním správania súdu (sudcu). Subjektívna nestrannosť sa prezumuje, až kým nie je dokázaný opak, čo je však zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne dostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorej svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonáva. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj javiť v očiach strán (mutatis mutandis napr. I. ÚS 46/05, II. ÚS 153/08).

Z pohľadu ústavného súdu treba predovšetkým konštatovať, že sťažovateľ namietol jednak zaujatosť zákonného sudcu, ale aj zaujatosť všetkých ostatných sudcov okresného súdu, a preto sa domáhal nielen vylúčenia zákonného sudcu z konania a rozhodovania v jeho právnej veci, ale celého vecne a miestne príslušného okresného súdu. Ďalej sa javí ako podstatné, že kým námietku zaujatosti zákonného sudcu konkrétne odôvodnil, zatiaľ v súvislosti s námietkou zaujatosti ostatných sudcov okresného súdu uviedol iba celkom všeobecné, nekonkrétne tvrdenia bez uvedenia mena toho-ktorého sudcu, ktorého sa majú namietané nedostatky týkať.

Konštatovanie krajského súdu, podľa ktorého súdna judikatúra v prípade návrhu na vylúčenie všetkých sudcov vyžaduje uvedenie konkrétnych skutočností týkajúcich sa všetkých sudcov, pre ktoré by títo mali byť z prerokovania a rozhodovania veci vylúčení, je správne. Rovnako správny je aj záver, že s výnimkou zákonného sudcu vo vzťahu voči ostatným sudcom takéto konkrétne tvrdenia absentovali.

Sťažovateľ nijako nenapáda uvedené závery krajského súdu vzťahujúce sa na ostatných namietaných sudcov okresného súdu, a teda ich ani nijako nespochybňuje. V rozpore s tým, resp. napriek tomu považuje za porušenie označených článkov ústavy a

dohovoru celé uznesenie krajského súdu a požaduje, aby ho ústavný súd zrušil v celom jeho rozsahu, teda nielen vo vzťahu k záveru o nevyhlúčení zákonného sudcu.

Na základe dosiaľ uvedeného možno uzavrieť, že sťažnosť v časti namietajúcej porušenie označených práv nevyhlúčením ostatných sudcov okresného súdu je zjavne neopodstatnená už len z dôvodu, že neobsahuje žiadne relevantné argumenty spochybňujúce prijatý záver krajského súdu.

Do určitej miery odlišná je situácia vo vzťahu k tej časti uznesenia krajského súdu, ktorou nebol vylúčený z prerokovania a rozhodovania právnej veci sťažovateľa zákonný sudca, i keď aj túto časť sťažnosti považuje ústavný súd za zjavne neopodstatnenú.

Dôvody uvádzané sťažovateľom, pre ktoré považuje zákonného sudcu za zaujatého, možno hodnotiť skôr tak, že nimi namieta zaujatosť zákonného sudcu z objektívneho hľadiska. Vychádza totiž z toho, že existuje bližšie nešpecifikovaný príbuzenský vzťah medzi zákonným sudcom a žalobkyňou. Existenciu tohto vzťahu uznáva aj zákonný sudca, avšak ani on nevedel definovať presne tento vzťah, keďže je iba veľmi vzdialený. Zákonný sudca tiež uviedol, že sa necíti byť voči účastníkom konania zaujatý, avšak aj napriek tomu súhlasí s tým, aby bol vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vzhľadom na pochybnosti sťažovateľa o jeho nezávislom rozhodovaní.

Podľa názoru ústavného súdu za daného stavu nemožno považovať uznesenie krajského súdu ani za arbitrárne, ale ani za zjavne neodôvodnené. Hoci odôvodnenie záverov krajského súdu týkajúcich sa zákonného sudcu je iba veľmi stručné, je z neho napriek tomu zrejmé, že námietku zaujatosti zákonného sudcu nepovažoval za dôvodnú ani zo subjektívneho, ale ani z objektívneho pohľadu. Vzhľadom na bližšie nedefinovaný vzdialený príbuzenský vzťah medzi zákonným sudcom a žalobkyňou nemožno dospieť k záveru o pochybnostiach o nestrannosti zákonného sudcu so zreteľom na túto skutočnosť.

Napokon treba uviesť, že na uvedených záveroch nič nemení okolnosť, že zákonný sudca prejavil ochotu veci sa vzdať, resp. súhlasil s tým, aby bol z jej prerokovania

a rozhodovania krajským súdom vylúčený. Samotná skutočnosť, že sťažovateľ pochybuje o jeho nezaujatosti, totiž ešte neznamená, že by aj z objektívneho hľadiska (teda nielen na základe subjektívneho presvedčenia sťažovateľa) mohla byť jeho nezaujatosť vystavená oprávneným pochybnostiam.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júna 2010